

Några för Sverige nya insekter

TEXT & FOTO NIKLAS FRANČ

Sedan 2019 har jag haft turen att stöta på några för landet nya insektsarter. En tvestjært, en vivel, en bönbagge, en strit, en ryggsimmare, en ängsskinnbagge och en spetshuvudsskinnbagge. Alla arterna är sådana som förmodligen spridit sig norrut från våra grannländer eller har kommit in med importerat gods av olika slag. Detta är ju en vanlig trend och undantagen till detta, arter som rör sig söderut eller arter som funnits i landet länge, är få. Nedan presenteras arterna med fyndförutsättningar, ibland artbestämmande karaktärer och annat.

Labidura riparia (Palla, 1773) sandtvestjært (fig. 1)

Fig. 1: Första fyndet av sandtvestjært i landet. Hittad i Hagestad i sydöstra Skåne.

På Sal i Kap Verde och på Sardinien har jag tidigare stött på stora bleka tvestjærter med rejält stora cerci. Dessa djur har jag aldrig kopplat till våra svenska förhållanden utan uppfattat som av exotisk karaktär. I juni 2020 var jag nere på ett inventeringsjobb efter ekanknutna skalbaggar i sydöstra Skåne. Efter en mycket varm arbetsdag tog jag mig ner till stranden vid Hagestad öster om Löderup för att ta mig ett dopp. De fina sanddynerna lockade dock mer än vattnet.

I övergången mellan jord och sand hade en del jordklumpar ramlat ner i sanden. Under en av klumparna uppenbarade sig en blek och stor tvestjært. Hjärnan och hjärtat gjorde en snabb rockad och jag förstod inte mycket, men näven åkte snabbt ner och plockade upp djuret.

I Sverige har vi nu sju arter av tvestjærter: sandtvestjærten som tillhör en egen familj, Labiduri-

dae, en art i familjen dvärgtvestjærter, fyra arter i familjen hjärtfottvestjærter och en art i familjen skevtångtvestjærter. Den sista arten är en växthusart och förekommer inte i naturliga utomhusmiljöer. Sandtvestjærten förekommer i de flesta länderna runt södra Östersjön och sommaren 2022 gjordes ett andra fynd av arten i Sverige. Conny Bäckman hittade en nymf av arten på Fårö vid Norsta Aurar och sandtvestjærten kan nog i och med det ses som bofast i landet.

Otiorhynchus aurifer Boheman, 1843 öronvivel utan svenskt namn (fig. 2)

Fig. 2: *Otiorhynchus aurifer* från Minnesberg i Skåne.

Christoffer Fägerström (et al.) skrev i 2010-års första Entomologisk Tidskrift en spännande artikel med namnet ”Nya och förväntade öronvivelarter (*Coleoptera: Otiorhynchini*) på prydnadsbuskar i Sverige”. Här noterades ett antal arter som rört sig norrut med växter eller av sig själva.

Vid en övernattnings i Minnesberg söder om Svedala i Skåne 2018 insåg jag att huset jag skulle bo i var helt omringat av lagerhägg. Lagerhäggens goda egenskaper för en entomolog gjorde att jag samlade på mig ett par kvistar. Bladen var, som

de ofta är, angräpningsbara av någon öronvivel. Eftersom jag inte hade sållet med mig gjorde jag ett nattligt snabbbesök vid buskarna. I pannlampans sken noterades snabbt två individer av en större vivel. Vid hemkomst konstaterades arten vara den för landet nya *Otiorhynchus aurifer*, som förutspått skulle dyka upp i Sverige av Christoffer 2010.

Bruchidius varius Olivier, 1795
klöverfröbagge (fig. 3)

Fig. 3: Klöverfröbagge hittad i Blomstermåla.

Vid ett besök på en numera välkänd ruderatmark i Blomstermåla noterades vid slaghävning av ruderatväxterna en mindre fröbagge. Den såg inte ut som en *Bruchus*, men inte heller någon av de andra arterna av fröbaggar. Jag fick inte riktigt ordning på den, men den fick arbetsnamnet *Bruchidius dispar*, vilket innebar att den skulle vara ny för landet. Krypnet fick nyttja Postnord upp till Hans-Erik Wanntorp i Tumba som snabbt meddelade att jag hade fel, men att arten, som var *Bruchidius varius*, ändå var ny för landet.

Fyndplatsen för arten i Blomstermåla har tidigare varit upplagsplats för ekvirke från andra länder. Det har gjorts flera fynd av nya arter i området och förmodligen har klöverfröbaggen, liksom många av de andra, kommit med någon transport. 2019 gjordes landets andra fynd av arten då Olof Persson var på samma lokal och hittade en individ. Arten har sedan dykt upp i Vestfold i Norge och själv gjorde jag ett fynd i Göteborg i höstas.

Issus coleoptratus (Fabricius, 1871)
familj sköldstritar (fig. 4 och 5)

Det finns en trevlig art som på svenska heter skalbaggsstrit och tillhör familjen sköldstritar. Den har taklagda vingar och en fyrkantig kropp där fyrkantens hörn går framåt, bakåt och ut på sidornas mitt. Den är en relativt god indikatorart för lite intressantare lövmiljöer och var tidigare rödlistad.

Fig. 4: *Issus coleoptratus* fångad i Blomstermåla.

Vid ett besök i Blomstermåla på samma ruderatmiljö där klöverfröbaggen hittades, fick jag en lite mindre individ av skalbaggsstrit. Den hade även ett grönstråk i sig och gjorde mig brydd. Efter en koll på vad som finns i Mellaneuropa konstaterades att det var syskonarten *Issus coleoptratus*. Utöver nämnda skillnader, storlek och grön färgton (fig. 4), har de två arterna olika utseende framifrån (fig. 5). Med dessa karaktärer är det lätt att skilja arterna åt. Artbestämningen har konfirmerats av Ruth Hobro.

Fig. 5: Ansikte av *Issus coleoptratus* till vänster och *I. dermestoides* till höger. Teckningen i det svarta partiet är en bra karaktär för att skilja arterna åt.

Notonecta viridis Delcourt, 1909
familj ryggsimmare (fig. 6 och 7)

Fig. 6. Ryggsimmaren *Notonecta viridis* från Uddevalla.

Under 2018 diskuterade jag vattenlevande skinnbaggar med min kollega Dennis Martinsson från Uddevalla. Han hade då uppmärksammat att det fanns en ryggsimmare i Danmark som saknades i Sverige. Eftersom många arter rör sig norrut så tyckte han att denna art borde gå att hitta. Ett år senare var jag vid en relativt nyanlagd damm vid IKEA i Uddevalla och hävade efter både skal- och skinnbaggar. Bland de många individerna av allmän ryggsimmare (*Notonecta glauca*) såg jag en något mindre individ som dessutom var grönare än övriga. Ryggteckningen var också lite avvikande med ett tydligare svart kryss på den gräddvita ytan (fig. 6). Vål hemma kunde den tydligt spetsigare framkanten på halssköldens sida konstateras (fig. 7) och efter genitalpreparering (fig. 6) fanns inga tveksamheter.

Fig. 7. Halssköldens sida på *Notonecta glauca* (t.v.) och *N. viridis* (t.h.), där *N. viridis* har en tydligare spets på halssköldens framkant. Färgerna på ögonen är en effekt av hur ögonen torkar när de blivit preparerade.

I fjol (2022) var jag en sväng ner till Ängelholmstrakten i Skåne och försökte återfinna ett par vattenlevande vivlar av släktet *Bagous*. Det gick inte bra, men i en av dammarna jag besökte, hittades återigen *Notonecta viridis*. Arten bör alltså vara spridd utmed hela västkusten så det är bara att damma av vattenhåvarna!

Metopoplax ditimoides (A.Costa, 1847) familj spetshuvudsskinnbaggar (fig. 8)

Fig. 8. *Metopoplax ditimoides*, en ny spetshuvudsskinnbagge som hittats i Skåne.

Denna art är vackert färgad i svart och vitt på täckvingarna, har svart och hårig framkropp och ljusa ben. Den är lik den nära släktingen *Macroplax preysleri* men de kan skiljas åt i fält genom olika teckning på täckvingarna och tre taggar på *Macroplax* framlår, medan *Metopoplax* har två. *Metopoplax* är främst marklevande och förekommer i solvarma miljöer, där den äter frön av olika kryddväxter. Mitt fynd var mer av slumpmässig art då jag var ute sent på hösten och letade efter *Scolytus pygmaeus* i en klen almstam. Där flera gånger gick ihop uppenbarade sig en *Metopoplax ditimoides*. Att djuret fanns i dessa gånger förklaras säkert av att den sökt upp en lämplig plats för vintervila. Då

även ett exemplar av *S. pygmaeus* hittades blev det en dubbelt lyckad dag. Carl-Cedric Coulianus har konfirmerat artbestämningen.

Agnocoris reclairei (Wagner, 1949) familj ängsskinnbaggar (fig. 9 och 10)

Fig. 9: Ängsskinnbaggen *Agnocoris reclairei* från Uddevalla.

Många är de sena eftermiddagar och kvällar då min dotter tränar volleyboll. Jag skjutsar och får ofta en timme eller två över för att undersöka någon ny plats efter baggar. En söndagsförmiddag av detta slag bankade jag på högvuxet sly i västra delen av Uddevalla. Ner trillade tre orangea ängsskinnbaggar som såg ut som *Agnocoris rubicundus*. Det är en relativt ovanlig art med bara ett fynd i Bohuslän (i alla fall på Artportalen), så jag tog hand om två. Väl hemma visade det sig att *A. rubicundus* har en syskonart i Mellaneuropa. Den säkraste metoden att skilja dem åt är hanens genitalier (fig. 10) och de talade tydligt för att det var den mellaneuropeiska arten *A. reclairei*. För att vara säker genitalpreppades även ett par *A. rubicundus* och deras genitalier tillhörde rubicundus-typen (fig. 10). Med detta utrett finns säkerligen *A. reclairei* i olika samlingar och tyvärr måste alla *A. rubicundus*, som bara finns på bild, bli *Agnocoris* sp. fram tills att någon kan ta fram bra karaktärer för att skilja arterna på bild. Båda arterna varierar i färg från orange till svart, men det finns någon form av särskiljande karaktär i ansiktets/pannans teckning.

Fig. 10: Den övre penisen tillhör *Agnocoris rubicundus* och den nedre *A. reclairei*.